

Atatürk'ün yerini almak isteyen Caudillo

CENGİZ ÇANDAR

Türkiye / 09/07/2014

Tayyip Erdoğan'ın, "post-Kemalist" bir Türkiye'de Atatürk'ü gömen bir "ikinci Atatürk" işlevini yerine getirmek ya da "sultan gibi bir cumhurbaşkanı" olmak istediğini aklı başında herkes görebiliyor.

Berlin'de beni havaalanına götürün şoförüm İran Azerisi çıktı. Urumiye'li. **"Batı Azerbaycan vilayeti"**nin merkezi. Bir süre Ankara'da da yaşamış, 41 yıldır Berlin'de, Almanya vatandaşı. Şah döneminde terketmiş ülkesini. İslam Devrimi'nden sonra geri dönmüş, tekrar çıkmış. **"Fanatiklik kötü şey. Bunlar Şah'tan da beter çıktılar"** diyor.

Sohbet ister istemez, Türkiye'ye kayıyor. **"Bizimkine ne diyorsun?"** diye soruyorum. **"Kim?"** diye sorgulamamı beklemeden ve duraksamadan cevabı yapıyor: **"Sizinki İkinci Atatürk olmak istiyor. Tarihe onun gibi geçmek istiyor..."**

Diyorum ki, **"Tam da bugünlerde okuduğum bazı yazılara, Türkiye'de bazı çevrelerin hakkındaki iddialarına bakılırsa, Atatürk'ten ziyade 'sultan' olmak istiyor sanki..."**

Gülüyor, **"Her ikisini birden istiyor: Hem ikinci Atatürk olmak istiyor; hem de sultan. Böyle bir şey olabilir mi hiç diyeceksin ama, sizinki öyle. İkisini birden olmak istiyor..."**

Geçen hafta uçağa binerken elime aldığım *Financial Times* gazetesinde (3 Temmuz) kocaman bir tam sayfa yazı. Üzerinde, Tayyip Erdoğan'ın büyük bir fotoğrafı ve en iri puntolarla yazı başlığı **"Grand Ambition"**; **"Büyük İhtiras"** diye de çevrilebilir, nasıl bir amaç olduğundan yola çıkarak, **"Yüce İhtiras"** olarak da. Bugüne dek, dış basında yapılmış en kapsamlı ve başarılı Tayyip Erdoğan değerlendirmelerinden biri.

Aradan çok kısa zaman geçtikten sonra, *Financial Times*, önceki gün bir de başmakale yayımladı. Başlığı **"Erdogan's Ambition and Turkey's Future"** idi. Yani, **"Erdoğan'ın İhtirası ve Türkiye'nin Geleceği."** *FT*'ye önem veren uluslararası siyasi karar vericilerin birçoğu bugünlerde, Tayyip Erdoğan'ın ihtirası ve onun cumhurbaşkanlığında Türkiye'de nelerin olabileceği ya da olmayacağını, etkili yayın organının kılavuzluğunda izliyorlar.

Başyazı, Erdoğan'ın hakkını vererek başlıyor:

"Son on yıl boyunca, Türkiye'nin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan, ülkesine sağladığı siyasi ve ekonomik dönüşümden ötürü selâmlandı."

Kökleri 'ılımlı İslamcılık'ta olan AK Parti'nin 2002'de iktidara gelmesiyle, Türkiye istikrarsız koalisyon hükümetlerinin ardından görece siyasi sükûnet yaşadı. Ekonomi dolar bazında üç misli büyüdü. Bununla birlikte Erdoğan ülkesinin cumhurbaşkanının ilk kez doğrudan seçileceği seçimlere hazırlanırken, Türkiye siyasi çalkantı içinde: Ekonomi zayıflıyor ve oluşturmuş olduğu uluslararası imaj bozuldu."

Başyazı, Tayyip Erdoğan'ın demokrasiden uzaklaştığı ve “**hukuk devleti**”ni tahrip edici nitelikteki son bir yıllık performansına dair somut göndermeler yaptıktan sonra şöyle devam ediyor:

“Bir Erdoğan cumhurbaşkanlığı ihtimali, çok kişide bu davranıştan ötürü alarma yol açıyor. Özellikle dış yatırımcılar, komşuları Suriye ve Irak'ı etkileyen bir kriz döneminde, Türkiye’de ortamın yerine oturamamasından ötürü sinirliler.

Buna rağmen, Erdoğan ihtiraslarını gemleyeceğine ya da sertliğini yumuşatacağına ilişkin pek bir işaret vermedi. Başbakan uzun süredir devlet başkanlığı konumunu arzu ediyor ve bunun ülkenin siyasi sistemini sarsacak nihai yol olduğuna inanıyor.

Zaferinin, cumhuriyet yönetimini kendilerinde bir hak olarak gören ve Mustafa Kemal Atatürk'ün yarattığı şehirli elitlerin etkisini kastettiği ‘vesayet dönemi’ni nihai olarak ortadan kaldırma fırsatı sağlayacağını öne sürüyor.”

Gelelim, cumhurbaşkanlığı seçimlerinin Atatürk ile Erdoğan sözcükleri arasında oluşturduğu irtibata ve bu konuda yapılan analogilere...

Bu analogiyi Murat Aksoy, “**Erdoğan ve ‘ikinci kurucu babalık’ hayali**” başlıklı yazısıyla (T24) yapmış oluyordu. Yazıda ilginç bir değerlendirme sunuyordu.

“Buna göre Cumhurbaşkanı Erdoğan icracı cumhurbaşkanı olarak görev yapacak, bir anlamda partili cumhurbaşkanı olacak. Bu durumda AK Parti hükümeti ‘teknokrat bir hükümet’ ve başkanı da ‘teknokrat bir başbakan’ olacaktır. Bu, AK Parti’nin siyasi partiden profesyonel bir şirkete dönüşmesi anlamına gelir.”

Tayyip Erdoğan'ın dünkü konuşması bu değerlendirmeyi doğrulayacak bir içeriğe sahipti. Tayyip Erdoğan, kendi kafasına göre ve “**dizayn etmek istediği**”, kendince “**yeni Türkiye**”ye göre bir cumhurbaşkanı olmaya kalkışırca, AKP bildiğimiz AKP olmaktan çıkacak. Buna AKP'nin bir bölümü direnebileceği gibi, siyasi parti olmaktan çıkıp ekonomik çıkar paylaşımı ve ister istemez “**yolsuzluk dağıtım ünitesi**” haline gelecek, Murat Aksoy'un terimiyle “**profesyonel bir şirket**”e dönüşebilecek AKP, Türkiye'nin tüm siyasi haritasını ve siyasi denklemini de değiştirecektir.

Berlin’li İran-Azerisi taksi şoförünün nitelemesiyle “**İkinci Atatürk**” olmayı tasarlayan ya da Murat Aksoy'un etiketlediği haliyle “**ikinci kurucu babalık**” peşinde koşacak olan Tayyip Erdoğan, bir yönüyle Atatürk'ün devamı gibi görünürken, esas olarak, Atatürk'ten hayli farklı ve onun mirasını süreç içinde ortadan tümüyle kaldırıp, kendi damgasını vuracağı bir Türkiye ve İslâm dünyası hesabında.

FT başyazısına dönersek, onun Tayyip Erdoğan'ın “**ihtirası**”na dair değerlendirmesi ise şöyle:

“Başbakan, Türkiye’yi bir parlamenter sistem yerine daha ziyade devlet başkanının karizması ve siyasi otoritesine dayalı bir sisteme geçirmeyi umut ediyor. Böyle bir vizyon, daha da çok olarak otoriterleşme uyarısı yapan muhaliflerini alarme ediyor. Erdoğan’ın (cumhurbaşkanlık) görevine gelmesinin kararını seçmen verecek. Ama cumhurbaşkanı seçilse bile bu makama gelmesinin Türkiye’nin kaderini daha iyi yönde değiştireceğini görmek pek zor.”

FT başyazısının son ve hüküm cümleleri, ilk turda büyük oy farkıyla seçilecek bir Tayyip Erdoğan'm, Türkiye için kötü olacağını gayet net biçimde şu sözlerle ifade ediyor:

“Ezici bir zafer, onu, toplumsal dokusu kendi itibarı gibi paramparça olmakta olan bir ülkenin başına, bir Atatürk'ten ziyade bir Putin gibi getirmiş olacak. Bu Erdoğan'ın Türkiye’si, onun başbakanlığı altındaki ilk on yılda çok takdir edilmiş olan ülke olmayacak.”

Tayyip Erdoğan'ın, “**post-Kemalist**” bir Türkiye’de Atatürk’ü gömen bir “**ikinci Atatürk**” işlevini yerine getirmek ya da “**sultan gibi bir cumhurbaşkanı**” olmak istediğini, aklı başında herkes görebiliyor. Bense, giderek, Tayyip Erdoğan'ın, Türkiye'nin Cumhurbaşkanı olmaktan ziyade bir *Caudillo* olmaya özendiğinin farkındayım.

Caudillo sıfatı aklıma gelip, doğru saptama yapıp yapmadığımı araştırdığımda şu tanım ile karşılaştım:

“Caudillo’ların tipik özelliği, iktidarı toplumdan kendi üzerlerine almaları ve kendilerini toplumun üzerine lider olarak yerleştirmeleridir. Caudillo’ların büyük insan kitlelerine kumanda etme ve büyük kalabalıkların artan bir coşku ile dikkatlerini kendi üzerlerinde tutma yetenekleri vardır.”

Bu tanım, Tayyip Erdoğan'a tümüyle uyuyor.

Ama, 19. Yüzyıl'ın Latin Amerikası'ndaki *Caudillo*'ların 21. Yüzyıl'daki Türk versiyonu, Türkiye'ye hiç uymuyor.

Tayyip Erdoğan ya seçilemez ya da çok kişinin kesin gördüğü sonuç gerçekleşir de seçilirse bile, Türkiye'yi uzun süre yönetebilmesi mümkün olamaz. Hatta AKP'yi dahi eskiden olduğu gibi yönetemez.

21. Yüzyıl'dayız. Türkiye'deyiz. *Caudillo*'ya ihtiyacımız yok.